

Ura zgodovine v 6. razredu v povezavi s knjižničnim informacijskim znanjem

History Lesson in 6th Grade in Connection with Library and Information Knowledge

Urška Jesenko

Izvleček

V prispevku je predstavljen primer izvedbe ure KIZ v povezavi z učnim predmetom zgodovina v 6. razredu. Opisani in predstavljeni so nekateri elementi formativnega spremljanja: ugotavljanje predznanja učencev, vrstniško vrednotenje, učiteljevo vrednotenje, dokazi o učenju in povratna informacija učitelju. Snov iz učbenika za zgodovino (Začetki znanosti – medicina) smo nadgradili z delom v šolski knjižnici. Učenci so ločili gradivo po namenu, spoznali UDK in osnovne bibliografske podatke. Cilja ure sta bila, da učenci izkažejo odgovornost do lastnega dela in se urijo v sodelovalnem učenju pri skupinskem delu.

Ključne besede

šolska knjižnica, zgodovina, začetki medicine, KIZ, medpredmetno sodelovanje, formativno spremljanje, sodelovalno učenje

UDK 027.8:37.091.26

Abstract

This paper presents an example of implementing a Library and Information Knowledge lesson in connection with the subject of History in the 6th grade. It describes and presents a few formative assessment elements: determining pupils' prior knowledge, peer assessment, teacher assessment, evidence of learning, and giving the teacher feedback. Subject matter from the History textbook (origins of science – medicine) was upgraded by working in a school library. Pupils sorted materials by purpose, and learnt about UDC and basic bibliographic data. The lesson's objectives were for pupils to show responsibility towards their own work and to practice cooperative learning during group work.

Keywords

school library, History, origins of medicine, Library and Information Knowledge, cross-curricular collaboration, formative assessment, cooperative learning

UVOD

Ko sem razmišljala, kako učencem podati zanimivo snov iz učnega načrta za zgodovino v 6. razredu malo drugače, sem se odločila, da jih povabim v knjižnico in uro zgodovine povežemo s knjižničnim informacijskim znanjem (KIZ). Učenci so bili navdušeni nad tem, da bomo uro zgodovine prebili zunaj učilnice in da bo pouk potekal nekoliko drugače kot običajno.

Poleg tega sem jim želela omenjeno snov podati nekoliko drugače in v uro vpeljati posamezne elemente formativnega spremljanja. S formativnim spremljanjem sem se prvič seznanila na srečanju študijskih skupin za knjižnično dejavnost v šolskem letu 2015/2016. Na začetku mi seveda ni bilo nič jasno. Ko pa sem še sama malo pobrskala in raziskala, sem dobila več idej, ki sem jih želela uvesti v svoje ure KIZ in zgodovine. Hkrati sem dojela, da formativno spremljanje ni nekaj novega, da to že počnem, vendar pod drugačnim imenom.

NASTANEK URE

Ure KIZ vsako leto pred začetkom novega šolskega leta skrbno načrtujem skupaj z učitelji posameznih predmetnih področij. Te ure lepo tečejo in so že ustaljene. Me pa veseli, kadar se tudi med samim šolskim letom oglasi učitelj s predlogom, kako bi svoj predmet še povezal s KIZ. Poleg knjižničarskega dela že tretje leto poučujem tudi zgodovino v 6. in 7. razredu. To mi daje priložnost, da lahko izvedem več medpredmetnih povezav od sicer načrtovanih.

Odločila sem se, da izbirno temo Začetki znanosti – medicina iz učnega načrta za zgodovino v 6. razredu izvedem kot medpredmetno povezavo s KIZ in pri tem vključim še posamezne elemente formativnega spremljanja. Pedagoški proces sem si zastavila tako, da sem dve uri izbirne teme zgodovine izvedla v učilnici, tretjo uro pa sem izvedbo KIZ navezala na obravnavano snov prejšnjih dveh ur.

V prvih dveh urah so učenci v skupinah po šest podrobneje spoznali in obdelali začetke medicine v eni izmed kultur starega veka: medicina v Mezopotamiji in Egiptu, v Grčiji, v antičnem Rimu, v starem veku, mumificiranje in sodob-

na medicina. Vsaka skupina je dobila vnaprej pripravljene učne liste, s pomočjo katerih so oblikovali in zapisali zahtevane informacije na list večjega formata v obliki miselnega vzorca (Priloga 2: Primer učnega lista). Sledila je kratka ustna predstavitev, s katero so s spoznanji seznanili preostale sošolce (Slika 2: Primer miselnega vzorca).

KIZ

Učna enota: UDK in skrajšani bibliografski opis

Cilji

Učenci:

- spoznajo temeljna izhodišča za ureditev gradiva po strokah,
- spoznajo poljudnoznanstveno gradivo s postavitvijo,
- samostojno in s pomočjo iščejo literaturo na policah v šolski knjižnici,
- znajo poiskati ustrezno gradivo na policah,
- prepoznajo posamezne oznake na gradivu,
- znajo prepoznati UDK-številko in oznako police,
- prepoznajo lokacijske podatke na knjižničnih nalepkah,
- se znajdejo v knjižničnem prostoru,
- spoznajo različne vire za posamezne vede v šolski knjižnici,
- znajo sodelovati v dvojicah.

Razred: 6. b

Trajanje: 1 ura

ELEMENTI FORMATIVNEGA SPREMLJANJA

V prvih dveh urah smo preizkusili kar nekaj elementov FS. *Z ugotavljanjem predznanja* sem poskušala ugotoviti, koliko učenci sploh vedo o nastanku medicine, o tem, kako so ljudje zdravili bolezni in poškodbe, kako so preprečevali bolezni, kdo je opravljal delo zdravnika, kako dobro so poznali človeško telo in podobno. Ugotovljeno predznanje mi je omogočilo nadaljnje načrtovanje učenja in poučevanja. Predznanje sem pri učencih aktivirala z uporabo bralne strategije VŽN (možganska nevihta). Na tabli je tako nastal miselni vzorec (Priloga 3, slika 2: Miselni vzorec). Po ustnih

predstavitvah posameznih skupin sem na kratko komentirala nastale miselne vzorce glede na kriterije uspešnosti, ki smo si jih zadali na začetku prve ure. Pozvala in spodbudila sem tudi preostale učence, da podajo svoje mnenje. Tu je prišel v ospredje še en element FS, *povratna informacija*. Ta element je zelo pomemben dejavnik v procesu učenja, saj učencu sporoča, kaj že zna, kaj je treba še izboljšati in kako, ter ga spodbuja k nadaljnjemu učenju.

Tudi pri uri KIZ sem se pri načrtovanju odločila, da bi preizkusila tri elemente FS: *ugotavljanje predznanja, dokazi o učenju in povratna informacija*. Njihovo *predznanje* sem preverila z vprašanji, kako se znajdemo v knjižnici, kako so knjige razvrščene po policah, kako poiščemo iskano literaturo. Odgovori so mi podali informacijo o tem, kaj so si zapomnili iz ur KIZ prvega in drugega VIO. V nadaljevanju ure smo se osredotočili na postavitev strokovnih/poučnih knjig v naši knjižnici. Podrobno smo spoznali univerzalno decimalno klasifikacijo (UDK) in prepoznavali oznake za strokovne knjige oz. področja. Posebej pozorno smo si ogledali polico z oznako 93/94 – zgodovina. Sledilo je delo v dvojicah. Vsak par je izžrebal listek, na katerem sta bila navedena avtor in naslov knjige s področja zgodovine. Učenci so iskali samostojno in bili pri tem večinoma hitri ter uspešni. Moja naloga je bila, da opazujem iskalce knjig in jim po potrebi svetujem ter jih usmerjam. Ko so knjigo našli, sem sproti beležila pravilno najdene knjige. Učencem sem ustno podala povratno informacijo o uspešnosti. Tako sem pridobila element FS – *dokaze o učenju* (Slika 4: Dokazi o učenju). Na koncu našega druženja v šolski knjižnici sem učence prosila, da na listek zapišejo dve stvari, ki so se ju naučili (eno iz ure zgodovine in eno iz ure KIZ) in kako so se počutili (Slika 5: Primer izstopnega listka). Tako sem pridobila *povratno informacijo*, ki mi bo pomagala pri nadaljnjem delu in načrtovanju pouka KIZ in zgodovine.

PRIČAKOVANI REZULTATI/DOSEŽKI

Z uro KIZ sem želela, da se učenci samostojno znajdejo v knjižnici, spoznajo strokovno gradivo z UDK-postavitvijo, da poznajo skrajšan

bibliografski opis in prepoznajo lokacijske podatke na knjižničnih nalepkah. Zadane naloge (iskanje knjige) in pravilno izpolnjen učni list bo dokaz, da so učenci snov usvojili.

DIDAKTIČNI PRISTOPI

V učni uri so bile uporabljene učne oblike frontalnega dela, individualnega dela, dela v parih in skupnega dela.

Učne metode so bile pogovor, razlaga, delo z viri, poslušanje, branje, pisanje, opazovanje in demonstracija.

POTEK UČNEGA PROCESA

Pri uri smo se posvetili spoznavanju UDK. Učenci so spoznali, da je knjižno gradivo razvrščeno po posameznih strokovnih področjih z UDK-postavitvami. Dobro smo si ogledali vsako polico posebej in naštevati, kakšne knjige stojijo na posameznih policah. Posebej smo se ustavili pri polici z vrstilcem 93/94 (zgodovina). Nato sem jih pozvala, naj oblikujejo pare. Vsak par je izžrebal listek, na katerem sta bila navedena avtor in naslov knjige s področja zgodovine. Knjige, ki so jih našli, so odložili na mizo. V dvojicah so knjige prelistali. Opozorila sem jih na posamezne elemente v knjigi, na katere naj bodo med listanjem pozorni: avtor, naslov, podnaslov, kraj izdaje, založba, leto izdaje in zbirka. Na e-prosojnicah sem posamezne bibliografske elemente podrobno razložila. Razdelila sem jim učne liste. Dvojice sem pozvala, da iz poiskane knjige izpišejo iskane bibliografske podatke.

Skupaj smo spoznali in pogledali še knjižnično nalepko gradiva, ki se nahaja na zadnji platnici knjige (Priloga 3: UDK in bibliografski opis).

Sledilo je individualno delo. Bibliografske podatke, ki smo jih spoznali, so učenci poiskali in zapisali na učni list iz učbenika za zgodovino, poljubne knjige s police z oznako 93/94 in leksikona oziroma enciklopedije. Pogoj je bil, da so knjige morale vsebovati poglavje in besedilo oziroma geslo v povezavi z medicino. Za vsako knjigo so še dopisali, pri kateri oznaki UDK so jo našli in kako se ta polica imenuje (Priloga 3: UDK in bibliografski opis).

VREDNOTENJE IZVEDENE URE

Načrtovana ura je bila uspešno izvedena. Mogoče bi tej uri lahko sledila še ena ura utrjevanja, da bi se res vsi učenci naučili postavitve strokovnega gradiva. Ugotovila sem, da se v šolski knjižnici bolje znajdejo tisti učenci, ki obiskujejo knjižničarski krožek, in tisti, ki se več zadržujejo v knjižnici. Učencem je bilo všeč, da so bili vsi aktivni in da je pouk potekal zunaj učilnice na nekoliko drugačen način. Tudi načrtovane prvine formativnega spremljanja so bile deloma ali v celoti izpeljane.

SKLEP

V prispevku je predstavljena ura medpredmetnega povezovanja šolske knjižnice in zgodovine v 6. razredu. Vključevanje posameznih

elementov formativnega spremljanja pri učni uri se je izkazalo za pozitivno tako pri učencih, ki so zavzeli aktivnejšo vlogo pri svojem učenju in zanj prevzeli odgovornost, kot tudi pri učitelju/knjižničarju, ki se pomakne v ozadje in je usmerjevalec procesa učenja. Uvajanje formativnega spremljanja v učni proces je na začetku v meni vzbudilo dvome. Spraševala sem se, ali imam glede na triletne izkušnje v poučevanju zgodovine dovolj znanja in spretnosti, da v učno uro vključim nov, drugačen način dela. Poleg tega se tudi učenci šele privajajo na formativni način dela. Povratne informacije, ki sem jih pridobila z izstopnimi listki, so mi povedale, da je bila ura KIZ uspešno izpeljana, da je bilo vzdušje veliko bolj sproščeno in zanimivo, da so si učenci lahko medsebojno pomagali in da so se veliko naučili. ●

Viri

Holcar Brunauer, A. et al. (2016). *Formativno spremljanje v podporo učenju: priručnik za učitelje in strokovne delavce*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Knjižnično informacijsko znanje. Kurikul: osnovna šola (2009). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 20. 8. 2017 s spletne strani: <http://www.zrss.si/>

[pdf/080711123601_1-k-knjiznicno_infomacijsko_znanje_os-sprejeto.pdf](http://www.zrss.si/pdf/080711123601_1-k-knjiznicno_infomacijsko_znanje_os-sprejeto.pdf).

Učni načrt: Program osnovna šola. Zgodovina [elektronski vir] (2011). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 20. 8. 2017 s spletne strani: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_zgodovina.pdf.

URŠKA JESENKO, prof. zgod. in univ. dipl. bibl., knjižničarka in prof. zgodovine na OŠ Log - Dragomer
Naslov: OŠ Log - Dragomer, Šolska ulica 1, 1351 Brezovica pri Ljubljani
E-naslov: urska.jesenko@guest.arnes.si

PRILOGA 1: Učna priprava na pouk

Šola: OŠ Log - Dragomer

Predmet: ZGODOVINA, KIZ

Šolsko leto: 2016/2017

Datum: 22. 3. 2017, 29. 3. 2017, 5. 4. 2017

Razred: 6. b

Zaporedna št. ure: 26., 27., 28.

Učiteljica: Urška Jesenko

Učna tema: ZAČETKI ZNANOSTI

Učna enota: Medicina

Učni cilji

Učenec:

- spozna, zakaj so nastale prve znanosti, katere so bile in kakšni so bili njihovi dosežki,
- opiše in pojasni vzroke za začetke znanosti v času prvih civilizacij,
- našteje nekaj znanosti in opiše njihove glavne dosežke,
- pojasni pomen medicine za razvoj človeštva,
- pojasni, kako postopek balzamiranja vpliva na razvoj medicine,
- našteje spoznanja na področju medicine v posameznih obdobjih zgodovine,
- opiše, kako so ljudje prihajali do novih spoznanj na področju medicine,
- ob besedilu in slikovnem gradivu opiše postopek mumificiranja,
- spozna temeljna izhodišča za ureditev gradiva po strokah (KIZ),
- spozna poljudnoznanstveno gradivo s postavitvijo (KIZ),
- samostojno in s pomočjo išče literaturo na policah v šolski knjižnici (KIZ),
- se znajde v knjižničnem prostoru (KIZ),
- spozna različne vire za posamezne vede v šolski knjižnici (KIZ),
- komunicira in odgovarja na vprašanja,
- aktivno posluša, opazuje in piše,
- izdeluje različne pisne in grafične izdelke,
- rešuje različne tipe nalog,
- razvije sposobnost uporabljanja različnih virov in razbiranja informacij v njih.

Učne oblike: sodelovalno učenje, individualna, frontalna, skupinska, delo v dvojicah

Učne metode: vodeni pogovor, razlaga, delo z učbeniškim besedilom in z viri, poslušanje, poročanje, branje, pisanje, opazovanje, demonstracija

Učne strategije: sodelovalno učenje, aktivno učenje (delo z viri), iskanje bistva, oblikovanje zapisov, oblikovanje miselnega vzorca, branje besedila

Učna sredstva: učbenik, IKT, zvezek, svinčnik, delovni listi, tabelske slike, strokovna literatura

Novi pojmi: medicina, Hipokratova prisega, mikroskop, cepljenje, antibiotik, balzamiranje, magija, seciranje, UKD, strokovna literatura, bibliografski opis

Medpredmetne in kroskurikularne povezave: zgodovina

Prva ura: Predstavitev teme, ciljev iz učnega načrta, razdelitev nalog, delo v skupinah

UVODNA MOTIVACIJA (5 minut)

Učiteljica

Asociacije na besedo »medicina«, besede zapisujem na tablo.
Vodeni pogovor:
Katere asociacije bi lahko bile značilne za medicino v najstarejših zgodovinskih obdobjih?
Podčrtam besede, ki jih navajajo učenci.
FS: UGOTAVLJANJE UČENČEVEGA PREDZNAJJA

Učenci

Navajajo asociacije na besedo medicina.

Med vsemi zapisanimi asociacijami izberejo tiste, za katere menijo, da označujejo najstarejša obdobja medicine.

OBRAVNAVANJE UČNE SNOVI: predstavitev ciljev in organizacija dela v skupinah (10 minut) + delo v skupinah (30 minut)

Učiteljica	Učenci
<p>Napovem obravnavo celotne učne enote, predstavim cilje, ki jih bodo učenci poskušali doseči to uro, strategije in organizacije dela. Na e-prosojnicah prikažem kriterije uspešnosti za slikovni miselni vzorec in na predlog učencev dopolnim/popravim kriterije.</p> <p>Povem, da bodo cilje poskušali doseči v skupinah. Učence razdelim po skupinah: vsaka skupina bo podrobneje spoznala in obdelala medicino v eni izmed kultur starega veka: medicina v Mezopotamiji in Egiptu, medicina v antični Grčiji, medicina v antičnem Rimu, medicina v starem veku, mumificiranje, sodobna medicina.</p> <p>Razložim navodila za delo v skupinah.</p> <p>Razdelim naloge (delovne liste). Usmerjam delo učencev po skupinah in po potrebi pomagam. Opazujem dinamiko dela v skupini.</p>	<p>V skupinah drug drugemu poročajo o spoznanjih v povezavi z medicino v obravnavani kulturi starega veka. Izdelajo slikovni miselni vzorec v skladu s kriteriji uspeha za miselni vzorec in se pripravijo na poročanje razredu.</p>

Druga ura: Predstavitev ugotovitev (45 minut)

Učiteljica	Učenci
<p>Učence spodbudim, naj ponovno preletijo svoje miselne vzorce in se pripravijo na poročanje.</p> <p>Razvrstim poročanje skupin, komentiram slikovne miselne vzorce glede na dogovorjene kriterije uspešnosti in spodbujam učence k vrstniškemu vrednotenju slikovnih miselnih vzorcev glede na kriterije uspešnosti. FS: POVRATNA INFORMACIJA</p>	<p>Na kratko poročajo o ugotovitvah in poslušajo predstavitve preostalih skupin.</p>

Tretja ura: Delo v knjižnici (postavitev gradiva – UDK in bibliografski opis) (40 minut)

Učiteljica	Učenci
<p>Motivacija z vprašanji: Kako se najdemo v knjižnici? Kako so knjige razvrščene po policah? Kako poiščemo iskano literaturo? FS: UGOTAVLJANJE UČENČEVEGA PREDZNANJA</p> <p>Spoznavanje UDK: ogledamo si postavitvene oznake v knjižnici.</p> <p>Učence spodbudim, naj oblikujejo pare. Vsak par je dobil listek, na katerem je bil naveden avtor in naslov knjige s področja zgodovine. Razložim navodila za delo v dvojicah.</p> <p>Sproti beležim pravilno najdene knjige. FS: DOKAZI O UČENJU</p>	<p>Odgovarjajo na vprašanja in sodelujejo v pogovoru.</p> <p>V dvojicah poiščejo pravo knjigo na polici 93/94.</p>

Učiteljica

Na e-prosojnicah razložim posamezne bibliografske elemente, ki se nahajajo v knjigah: avtor, naslov, podnaslov, kraj izdaje, založba, leto izdaje, zbirka.

Razdelim delovne liste in razložim pravila za delo v dvojicah.

Spoznali smo še knjižnično nalepko in ustrezno poimenovali posamezne elemente na njej.

Učenci

Poslušajo in sodelujejo v pogovoru.

V parih izpolnijo delovni list.

Na delovnem listu poimenujejo elemente knjižnične nalepke.

Sklep (5 minut)**Učiteljica**

Učence spodbudim, da na izstopni listek zapišejo:

dve stvari, »ki sem se ju naučil/-a« in

»kako sem se počutil/-a«.

FS: POVRATNA INFORMACIJA UČITELJU

Učenci

Napišejo in oddajo učiteljici.

PRILOGA 2: Primer učnega lista**MEDICINA V MEZOPOTAMIJI IN EGIPTU**

Oglejte si slikovno gradivo in preberite besedilo.

Slika 1: Očesna operacija v Egiptu v času starega veka
(Vir: http://photoimmune.org/wp-content/uploads/2013/04/Surgery_egypt.jpg, dostop: 10. 3. 2017)

Najstarejši zapisi o medicini izvirajo iz Mezopotamije in Egipta. V času prvih kultur je bila medicina še vedno močno povezana z verovanjem in s prepričanjem, da na usodo in zdravje ljudi vplivajo zvezde. Tako so v Mezopotamiji verjeli, da je bolezen povzročil in jo lahko ozdravil Baal – božanstvo zdravja. Pri zdravljenju so prakticirali:

- nošnje amuletov,
- zaklinjanje – izgovarjanje magičnih besed,
- prerokovanje poteka in izida bolezni,
- uporabo zdravilnih zelišč in zdravilnih oblog.

O gradbi telesa so se Babilonci v Mezopotamiji učili na živalih.

V Egiptu so bili zdravniki najprej svečeniki, kasneje je lahko opravljal zdravniški poklic tudi suženj in vojni ujetnik. Zdravniki v Egiptu so bili spoštovani in ugledni. Tudi Egipčani so pripisovali vzroke za bolezni zlim duhovom, zato so bolnike zdravili z uroki in čarobnimi napoji. Poznali so rastlinska zdravila in zdravila iz rudnin. Pomemben del skrbi za zdravje je bilo redno uživanje česna, čebule in redkvice. Tako so uspešno zajezili epidemije črevesnih bolezni pri delavcih, ki so gradili piramide. Egipčani so že zelo dobro poznali človeško telo.

Vir: Bregar Mazzini, S. (2016). *Zgodovina 6: samostojni delovni zvezek za zgodovino v šestem razredu osnovne šole*. Ljubljana: Mladinska knjiga. Str. 95.

V obliki miselnega vzorca zapišite ključna spoznanja. Pripravite kratek povzetek za sošolce.

PRILOGA 3: UDK in bibliografski opis

1. Zapiši ustrezne podatke iz knjige, ki sta jo poiskala s sošolcem.

AVTOR	
NASLOV	
PODNASLOV	
KRAJ IZDAJE	
ZALOŽBA	
LETO IZDAJE	
ZBIRKA	

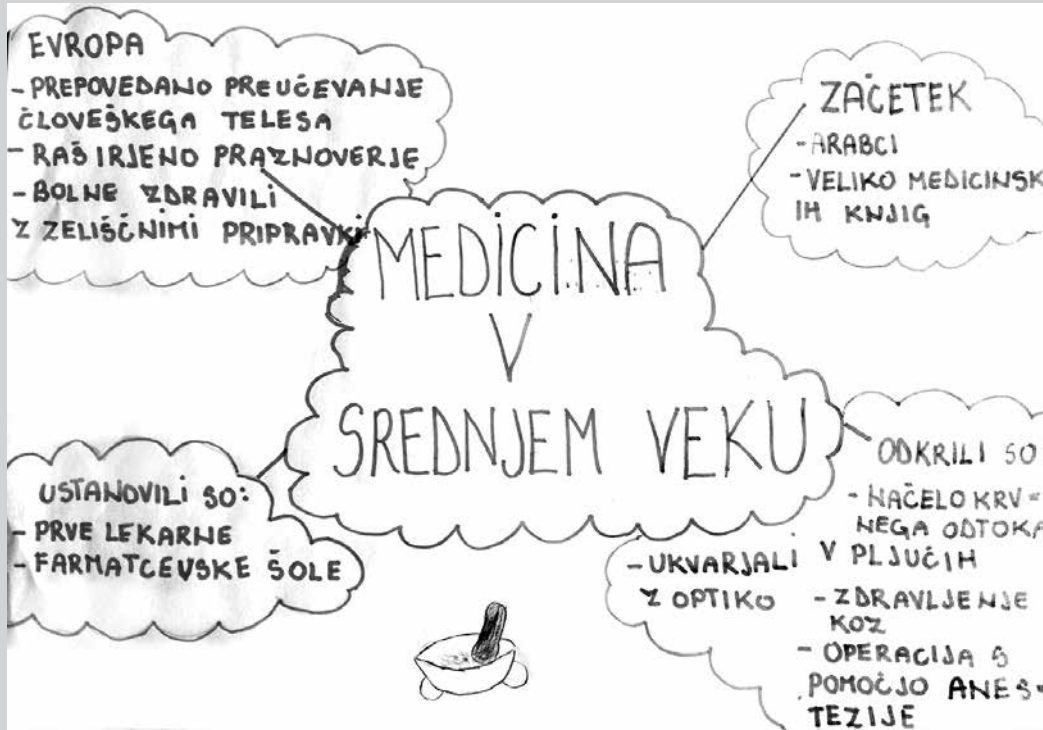
2. Izpiši ustrezne podatke iz učbenika za zgodovino, strokovne knjige in leksikona/enciklopedije o medicini. Za vsako napiši še, na kateri polici bi jo našel - pri kateri oznaki (UDK) in kako se ta polica imenuje.

	UDK	POLICA
Učbenik		
Knjiga		
Leksikon/enciklopedija		

3. Ustrezno označi knjižnično nalepko gradiva.

Slika 2: Miselni vzorec (preverjanje predznanja)

Slika 3: Primer miselnega vzorca

Slika 4: Dokazi o učenju

1. Naučil sem se, da se medicina lilo. pomešena se pred tisočimi leti. V različnih delih zgodovine so zdravilniki različno mislili in zdravili.

2. Naučil sem se brati CDK in polico knjige.

3: 😊

Slika 5: Primer izstopnega listka